

Notat 6 – Sammenhæng og forskelle mellem *hvile i sig selv* og indtægtsrammeregulering

På møde i VRU den 21. august 2024 blev der spurgt til sammenhænge og forskelle mellem gældende *hvile i sig selv*-regler og indtægtsrammeregulering i vandsektoren.

Hvile i sig selv-princip i dag (HISS)

HISS stiller to centrale krav til selskaberne: *kravet om nødvendighed* og *kravet om balance*. Kravet om nødvendighed indebærer, at vandselskaberne kun må opkræve bidrag og takster til dækning af de nødvendige udgifter,¹ der er direkte relateret til det pågældende vandselskabs almindelige forsyningsaktiviteter eller aktiviteter, som reglerne specifikt giver hjemmel til. Det ligger desuden i kravet om, at udgifter skal være nødvendige, at vandselskaberne ikke må takstfinansiere unødvendigt dyre tiltag til løsning af selskabets opgaver. Der må således ikke være en anden, samlet set billigere måde at løse den pågældende opgave på, men der ligger ikke i HISS et egentligt krav om løbende effektiviseringer af selskabsdriften. Det kan dog i praksis være vanskeligt for kommunerne og Vandsektortilsynet at føre tilsyn med om alle vandselskabets udgifter er nødvendige, i den forstand at det er svært at vurdere, om størrelsen på en udgift er unødigt stor.

Kravet om balance skal sikre, at der over en årrække er balance mellem førnævnte nødvendige udgifter og selskabets indtægter. Det er gældende praksis, at denne balance skal være opnået inden for en periode på ca. 3-5 år, for at selskabet anses for at være i overensstemmelse med balancekravet.

Vandselskaber kan indregne udgifter til planlagte, nødvendige investeringer, som ikke kan eller ønskes finansieret med fremmedkapital. Selskaberne kan opspare/henlægge midler, også over en længere periode end den årrække på 3-5 år, balancekravet som udgangspunkt gælder for, forudsat at der er konkrete planer for de pågældende nødvendige investeringer.

Formålet med, at selskabet løbende har mulighed for at spare op, er at undgå store udsving i forbrugernes takster. Det kan i nogle tilfælde være hensigtsmæssigt, hvis selskabet løbende sparer op til store investeringer. Opsparingen kan strække sig over op til ca. 10 på hinanden følgende år frem mod tidspunktet, hvor investeringen skal ske. Den angivne tidsramme er vejledende og har til formål at sikre, at der er den påkrævede tidsmæssige sammenhæng mellem de betalinger, forbrugerne foretager, og de ydelser, som modtages jf. krav om balance.

¹ En nødvendig udgift kan eksempelvis være til indkøb af biler, så ansatte kan komme rundt på forsynings forskellige anlæg.

Det har ikke tidligere været nærmere fastlagt, hvordan HISS konkret skal opgøres ift. kravet om balance over en årrække. Det har ført til forskelligheder i bl.a., hvilket materiale selskaberne har indsendt til kommunen, samt hvad kommunen har påset ifm. den årlige takstgodkendelse.² Den manglende klarhed har bl.a. ført til usikkerhed blandt vandselskaberne, ift. om HISS-reglerne kan overholdes, når selskaber lånefinansierer større udgifter, da gæld kunne forstås som "ubalance". Det tydeliggøres derfor bl.a. med lovændring af 11. juni 2024,³ at HISS-reglerne ikke forhindrer lånefinansiering af nødvendige udgifter.

Principperne bag HISS og IR.

Med lovændringen blev det i vandforsyningsloven og i spildevandsbetalingsloven fastslået, at vandselskaberne ved fastsættelsen af størrelsen på bidrag og takster skal anvende et såkaldt kontantprincip. Formålet er at ensrette og præcisere, hvilke oplysningskrav selskaberne skal opfylde, samt hvilke oplysninger kommunerne skal vurdere i forbindelse med godkendelsen af takster og bidrag for at sikre overholdelse af HISS-princippet.

Mens HISS skal opgøres ud fra et kontantprincip, fastsættes indtægtsrammer derimod på baggrund af driftsøkonomisk princip, hvor der tages udgangspunkt i omkostninger i stedet for udgifter. I tabel 1 vises en oversigt over de to principper samt de væsentligste forskelle mellem dem.

² Bl.a. jf. den for Energistyrelsen gennemførte "Praksisundersøgelse" fra 2020.

³ Lov nr. 668 (VFL § 52a, stk. 2 og BTL § 1, stk. 8)

Tabel 1

Væsentligste forskelle mellem det driftsøkonomiske princip og kontantprincippet.

Kontantprincippet	Driftsøkonomisk princip	Forskelle mellem de to principper
Indtægter og udgifter indregnes i opgørelsen, når kontanterne modtages eller betales.	Indtægter og omkostninger baseres på, hvornår de er optjent eller belaster selskabet, uanset hvornår indtægter og omkostninger har haft en likviditetsmæssig påvirkning. Eksempelvis vil en anlægsinvestering afskrives over hele anlæggets forventede levetid, hvorfor omkostningen (afskrivningen) indregnes hvert år.	Kontantprincippet er baseret på udgifter, mens det driftsøkonomiske princip er baseret på omkostninger. Udgifter er lig betalinger og udtrykker likviditetsbelastningen, mens omkostninger udtrykker den løbende økonomiske belastning ved at anvende et aktiv (user cost).
Det fokuserer på den faktiske strøm af kontanter ind og ud af virksomheden over en afgrænset periode.	Det fokuserer på at matche indtægter med de omkostninger, der er opgjort for perioden for at give et mere retvisende billede af virksomhedens økonomiske resultater.	Tidsperspektivet i kontantprincippet er kortsigtet, mens det er langsigtet i det driftsøkonomiske princip. Afskrivninger indgår i det driftsøkonomiske princip, men ikke i kontantprincippet. Renteomkostninger indgår i omkostningerne i det driftsøkonomiske princip, mens låneprovenu indgår som en indtægt i kontantprincippet. Der er større fluktuationer i udgifter end i omkostninger.

Sammenhænge og udfordringer mellem HISS-princippet og indtægtsrammegulering.

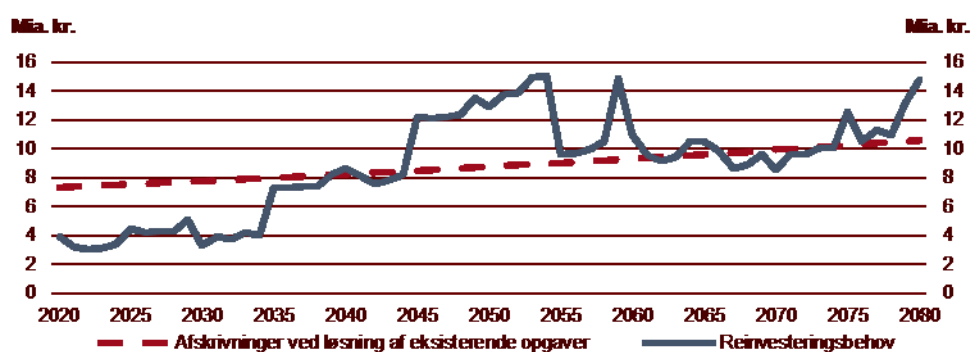
Alle vandselskaber, der forsyner mindst 10 ejendomme er omfattet af HISS-princippet. Når et vandselskab skal fastsætte sine takster for den kommende opkrævningsperiode, skal det sikre, at taksten stemmer overens med HISS. Vandselskaber, der har en indtægtsramme, får denne fastsat af Vandsektortilsynet på baggrund af omkostninger og skal i tillæg sikre, at taksterne ikke genererer samlede indtægter, som ligger over indtægtsrammen.

Hvis indtægtsrammen i nogle perioder overstiger de nødvendige udgifter, vil selskaberne kun kunne opkræve hele deres indtægtsramme under hensyn til balancekravet i HISS. Omvendt kan en indtægtsramme, som er fastsat lavere end de nødvendige udgifter, føre til, at selskaberne ikke kan opkræve indtægter svarende til de nødvendige udgifter i henhold til HISS.

Vandreguleringsudvalget

Figur 1 illustrerer med et eksempel den udfordring, der er beskrevet ovenfor. I 2020-2035 har selskaberne ifølge figur 1 højere indtægtsrammer end deres nødvendige udgifter. Det vil sige, at indtægtsrammerne i perioden giver mulighed for, at selskaberne kan henlægge likviditet/opsparing. I perioden 2035-2060 har selskaberne højere nødvendige udgifter end indtægtsrammerne, men kan dække forskellen med den opsparede likviditet, hvis de har foretaget tilstrækkelige henlæggelser i den foregående periode.

Figur 1
Illustration af sektorens cykliske reinvesteringsbehov

Anm.: Linjen "Afskrivninger ved løsning af eksisterende opgaver" skal forstås som en angivelse af det afskrivningsgrundlag der indgår i selskabernes indtægtsrammer, og linjen "reinvesteringsbehov" er en indikation af, hvor mange udgifter selskaberne har til reinvesteringer.

Kilde: Egen tilvirkning.

I perioden 2020-2035 begrænser HISS som udgangspunkt selskabernes mulighed for at opspare den forskel, der opstår mellem indtægtsrammen og de nødvendige udgifter til brug 30-40 år senere, da det strækker sig ud over den vejledende tidsramme, jf. balancekravet. Omvendt kan selskaberne i henhold til HISS godt løbende spare op til fremtidige investeringer, så længe de har konkrete planer herfor, og at midlerne vejledende bruges inden for ca. 10 år.